

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1887. Andra Kammaren. N:o 4.

Onsdagen den 25 Maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr Statsrådet m. m. *E. von Krusenstierna* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ändrade bestämmelser rörande villkoren för varors kringförande till försäljning; hvilken proposition bordlades.

§ 2.

Härefter lemnades ordet på begäran ånyo till chefen för kongl. civildepartementet herr statsrådet von Krusenstierna *Besvarande af interpellation.* hvilken yttrade:

Jag begagnar detta tillfälle att få besvara det spörsmål, som herr Siljeström med kammarens begifvande ställt till mig. Spörsmålet lydde:

“Hafva de ändringar i vissa delar af gällande godsindelning och befordringsavgifter, hvilka jernvägstrafikstyrelsen uti cirkulär af den 23 december 1886 föreskrifvit till vederbörandes efterrättelse under år 1887, kommit till stånd i följd af ett Kongl. Maj:ts särskilda beslut eller endast på grund af nådiga skrifvelsen af den 15 oktober 1880, som gifver trafikstyrelsen handlingsfrihet i fråga om beviljande för särskilda fall af nedsättning med högst 20 % uti de i gällande taxa bestämda fraktafgifter? Och anser i allmänhet regeringen att, förändringar af fraktafgifterna på statens jernvägar i en så betydlig utsträckning, som den i nyssnämnda cirkulär angifna, må kunna af trafikstyrelsen vidtagas utan något Kongl. Maj:ts åtgörande i saken?”

Spörsmålet sönderfaller, såsom kammaren ser, i två delar, och anhåller jag att få besvara hvarje del särskildt. Första delen utgöres af den frågan: “Har den omnämnda nedsättningen i frakt på statens jernvägar af den 23 december 1886 tillkommit på grund af något särskildt Kongl. Maj:ts beslut eller har den vidtagits af trafikstyrelsen endast på grund af förut gällande allmänt be- myndigande?”

Besvarande af
interpellation.
(Forts.)

Jag ber få svara, att den icke tillkommit på grund af något Kongl. Maj:ts särskilda beslut. Denna fråga har icke varit understäld Kongl. Maj:ts pröfning. Nedsättningen har vidtagits af trafikstyrelsen, fastän denna dertill haft stöd i den omständigheten att frågan om fraktnedsättning förut varit af Kongl. Maj:t omnämnd på riksdagen och af Riksdagen lemnats utan erinran. Stöd att förfara så som skett har trafikstyrelsen haft i den af herr Siljeström omnämnda kongl. skrivelsen af den 15 oktober 1880. I denna skrivelse, aflåten till trafikstyrelsen i sammanhang med utfärdandet af ny frakttaxa för statens jernvägar, föreskrifver Kongl. Maj:t att, jemte det trafikstyrelsen hädanefter som hittills egde handlingsfrihet i fråga så väl om träffande af aftal med främmande jernvägsförvaltningar som ock om beviljande för särskilda fall af nedsättning med högst tjuugu procent uti de i gällande taxa bestämda fraktafgifter, trafikstyrelsen äfven vore berättigad att förändra godsindelningen i de fall, der styrelsen pröfvade nedsättningen kunna på sådant sätt lämpligare bestämmas än genom direkt minskning af fraktbeloppen för något visst varuslag. Detta bemyndigande för trafikstyrelsen att förändra godsindelningen eller med andra ord att flytta en vara från en tariff till en annan, innebär rätt för trafikstyrelsen att vidtaga nedsättning äfven under tjuugu procent. Ty, såsom kammaren behagade finna, är dels rättigheten icke inskränkt allenast till nedflyttning från en tariff till den närmast lägre, utan trafikstyrelsen har medgifvits rätt att verkställa flyttning från en tariff till den lägsta eller n:o 10, dels utgör äfven i flera fall fraktsatsskilnaden mellan en tariff och den närmast lägre mera än tjuugu procent. Det är med stöd häraf, som trafikstyrelsen vid flera föregående tillfällen och äfven vid det nu omhandlade ansett sig befogad att vidtaga en nedflyttning i taxan ända till den lägsta tariffen. Och endast när ytterligare nedsättning vidtagits, har styrelsen ansett sig pliktig att underställa frågan Kongl. Maj:ts slutliga afgörande.

Denna uppfattning af sin befogenhet på grund af 1880 års kongl. bref har trafikstyrelsen haft tillfälle framlägga för Riksdagens pröfning uti en förklaring, som afgafs med anledning af en utaf Riksdagens revisorer för granskning af statsverkets förvaltning under år 1884 gjord anmärkning, att trafikstyrelsen vidtagit fraktnedsättningar, hvarigenom en sänkning skett med mera än tjuugu procent. Uti denna förklaring medgaf trafikstyrelsen detta, men åberopade deri till sitt försvar den tolkning af kongl. brefvet 1880, som jag nyss nämnt, och denna förklaring har hittills lemnats utan erinran från Riksdagen. Jag kan icke heller finna, att trafikstyrelsen vid de nu ifrågavarande fraktnedsättningarna öfverskridit den befogenhet, som 1880 års kongl. bref, med den tolkning styrelsen omfattat, medgifver styrelsen.

Detta om frågans formella sida.

Innan jag öfvergår till besvarande af andra delen af det spörsmål, som herr Siljeström ställt till mig, anhåller jag med afseende å den uppmärksamhet, som den sista taxenedsättningen ådragit sig, få något redogöra för de skäl, som föranledt trafikstyrelsen

att vidtaga densamma. Jag tillåter mig då först fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att Kongl. Maj:t i sitt förslag till beräkning af statsverkets inkomster för innevarande år 1887 upptog jernvägs- trafikmedlen till 1,000,000 kronor lägre, än de voro beräknade för år 1886. De skulle således beräknas till 6,000,000 i stället för 7,000,000, och i det yttrande, som d. v. chefen för finansdepartementet afgaf till statsrådsprotokollet i denna fråga, anförde han såsom skäl härfor, det han antog, att till lättnad för jordbruket och den inhemska industrien en nedsättning i fraktsatserna för vissa artiklar å statens jernvägar borde ega rum. Han tillade vidare, att, äfven om detta förr eller senare skulle kompenseras genom en ökning af trafiken, försigtigheten dock kräfde att göra en nedsättning i de beräknade jernvägsmedlen, åtminstone under första året af de nya fraktsatsernas tillämpning. Den sålunda föreslagna inkomstberäkningen granskades af statsutskottet och godkändes af 1886 års Riksdag utan erinran.

*Besvarande af
interpellation.
(Forts.)*

Riksdagen har sålunda lemnat utan anmärkning Kongl. Maj:ts år 1886 gjorda förklaring, att en nedsättning i fraktsatserna vid statens jernvägar till lättnad för jordbruket och öfriga betryckta näringar antagligen skulle komma att ske inom den närmaste framtiden, en nedsättning, som kunde antagas komma att blifva så betydlig, att man borde föreslå en nedsättning i beräkningen af jernvägstrafikmedlen med 1,000,000 kronor.

Kommer så dertill ansökningarna från trafikanter om nedsättning i fraktsatserna. Jag har här en förteckning öfver dessa ansökningar. Den är helt summarisk, men i allt fall ganska vidlyftig. Den upptager nemligen blott ett namn för hvarje ansökning, under det att många af dem äro undertecknade af flera hundra personer. Dessa ansökningar visa, att yrkanden på nedsättningar i fraktafgifterna framkommit från de mest skilda delar af landet och omfatta snart sagdt alla de viktigaste fraktartiklarna. Dessa ansökningar visa vidare, att sådana yrkanden icke kommit endast från enskilda näringsiddkare, utan trafikstyrelsen har fått mottaga masspetitioner från bland annat Södermanlands jordbrukare, från Stockholms läns jordbrukare, från Kronobergs läns hushållningssällskap, från bruksegare i norra och mellersta Sverige, ansökningar, som alla hafva framhållit med skärpa, att fraktsatserna vore så höga, att de under nuvarande tryckta ställning för näringarna ytterligare försvårade eller omöjliggjorde att kunna begagna statens jernvägar. Bruksegarne yttrade att finge de icke nedsättning i frakterna för sina alster så hade de att välja mellan att frakta varorna med hästar på landsvägarna utmed jernvägen eller helt och hållet lägga ned sin rörelse. Vidare kommo härtill uttalanden från Riksdagens revisorer, deri de yttrade, att en generel nedsättning i fraktsatserna på de artiklar, hvilka, sedan frakttaxan utfärdades, hade undergått något större prisfall, borde vidtagas för att komma ifrån de förhatliga undantagarifferna.

Då sålunda Kongl. Maj:t hade för Riksdagen förklarat och Riksdagen lemnat utan anmärkning att en större nedsättning i fraktafgifterna på statens jernvägar antagligen skulle komma att

Besvarande af
interpellation.
(Forts.)

ega rum, och då de mest enträgna ansökningar om fraktnedsättningar kommit in från alla delar af landet, då ansåg sig trafikstyrelsen, manad af sin pligt, böra vidtaga en sådan nedsättning; och detta icke allenast med hänsyn till näringarnas betryckta ställning utan äfven från den synpunkt, som naturligtvis var den för trafikstyrelsen egentligen bestämmande, nemligen för att dermed söka bevara åt statsbanorna deras hittills hafda trafik. Styrelsen ansåg på goda skäl, att den, genom fasthållande vid den förutvarande taxan, löpte fara att förlora trafiken, som antingen skulle hafva försvunnit eller sökt sig andra vägar.

Uti herr Siljeströms spörsmål är redan nämnt och jag ber att särskildt få fästa uppmärksamheten dervid, att denna fraktnedsättning skett endast för år 1887. Skulle nu erfarenheten gifva vid handen, att det finansiella resultatet af denna fraktnedsättning blifver alltför oförmånligt; eller om det skulle visa sig att — då naturligtvis de trafikanter, som icke begagna statsbanorna, icke kunna hafva någon egentlig nytta af nedsättningen och då nedsättningen (om än indirekt) kan komma att inverka skadligt på de enskilda jernvägarnas fraktinkomster — om det skulle visa sig, säger jag, att fraktnedsättningen länder icke till fördel utan till skada, såsom det från flera håll påstås, då kan jag försäkra kammaren, att Kongl. Maj:t icke skall underlåta att taga denna fråga i allvarligt öfvervägande och meddela trafikstyrelsen föreskrifter om vidtagande af de ändringar, som befinnas nödiga och nyttiga.

Jag nämnde det finansiella resultatet. Herr Siljeström har uppgifvit att genom trafikstyrelsens cirkulär af den 23 december 1886 "en minskning i jernvägstrafikens behållna inkomst af kanske en million kronor, kanske mera, torde vara att motse för år 1887". Då denna siffra med mer än tre gånger öfverstiger det belopp, som jag från trafikstyrelsen förut hört uppgifvas skulle komma att blifva det antagliga resultatet af fraktnedsättningen, så har jag i går från trafikstyrelsens chef begärt utredning i detta ämne. Han har också lemnat mig en sådan promemoria, deri han redogör för huru fraktnedsättningen verkat under den tid den tillämpats och jemför kvantiteterna gods, som fraktats på statens jernvägar samt inkomsterna deraf under första kvartalet af detta år, med kvantiteterna gods och fraktinkomsten under 1886 års första kvartal. Denna jemförande undersökning gifver vid handen, att under innevarande års första kvartal forslats på statens jernvägar 520,310 tons fraktgods, hvilka inbragte 2,710,015 kronor eller i medeltal per tons 5 kronor 21 öre. Under samma tid 1886 forslades 558,335 ton, hvilka gäfvö i frakt en inkomst af 3,005,285 kronor eller per ton 5 kronor 38 öre. Då således förra året inkomsten per ton uppgick till 5 kronor 38 öre och i år till 5 kronor 21 öre, blir skillnaden per ton 17 öre. Multipliceras detta belopp med den under 1887 års första kvartal forslade kvantiteten, 520,310 tons, erhålles en summa af 88,453 kronor, som skulle representera den minskning i trafikinkomst, som under detta års första kvartal uppstått i följd af nedsättningen. Men, säger trafikstyrelsen — och jag torde få uppläsa dessa ord — "härvid är då förutsatt, att i

den forslade godsmängden dyrbarare och billigare godsslag ingått i samma proportioner under båda åren. Men nu är det känt, att under 1887 kvantiteterna af stycke gods och spanmål, hvilka draga relativt högre frakter, äro betydligt lägre än under 1886 års första kvartal, och att således dessa godsslag utgöra en mindre andel af hela den transporterade godsmängden än året förut, hvarföre redan i följd deraf medelintægten för det hela ej kan uppgå till det belopp, som 1886 års första kvartal uppvisade. Den anförda differensen 88,453 kronor är således föranledd till en del deraf, att tillförseln af de dyrare varuslagen nedgått i större proportion än af de öfriga, och kan derföre med fullt fog utsägas, att den af de gjorda nedsättningarne betingade minskningen icke uppgår till nyssnämnda belopp“.

Detta var för det första kvartalet, då vi kommo till en summa af 88,453 kronor. Hvad deremot angår andra och tredje kvartalen, d. v. s. sommarmånaderna, så funnos redan under förra årets andra och tredje kvartal så stora undantagsfrakter, att de fraktsatser, som nu blifvit bestämda att gälla för hela året, icke betydligt understiga de fraktsatser, hvilka tillämpades under förra årets andra och tredje kvartal. Sålunda torde minskningen i trafikinkomster, i följd af den sista fraktnedsättningen, icke blifva betydande för dessa månader.

Kommer jag så till det fjärde kvartalet, under hvilket gods-transporterna i allmänhet gestalta sig på samma sätt som under det första, så antager trafikstyrelsen, att de gjorda fraktnedsättningarne skola komma att medföra en minskning i inkomst, som icke betydligt skiljer sig från den minskning, som egde rum under första kvartalet. För dessa båda kvartal sammanlagda skulle sålunda minskningen komma att uppgå till ett belopp ej öfverstigande 176,906 kronor, och, säger trafikstyrelsen: "uppskattar man nu, för att vara fullt säker, den sänkning, som möjligen kunde ega rum under de båda sommarkvartalen till hälften af minskningen för de båda öfriga kvartalen, kommer man till en summa af 265,000 kronor, öfrer hvilken den af fraktnedsättningarne föranledda minskningen under inga omständigheter bör stiga». Dessa uppgifter äro hemtade ur ett utlåtande, som är undertecknadt af trafikstyrelsens nuvarande chef.

Denna summa, 265,000 kronor, är ju onekligen ganska betydlig, men den är dock vida mindre än den siffra, som jag hört antagas skola blifva en följd af fraktnedsättningen.

Jag tillåter mig nu öfvergå till senare delen af herr Siljeströms spörsmål. Det lydde sålunda: "Anser regeringen i allmänhet att förändringar i fraktafgifterna på statens jernvägar i en så betydlig utsträckning, som den i förutvarande cirkulär angifna, må kunna af trafikstyrelsen vidtagas utan något Kongl. Maj:ts åtgörande i saken?"

Uti inledningen till sitt spörsmål har herr Siljeström uttalat önskvärheten deraf, att då Riksdagen bestämmer om den minsta tullsats, den minsta portosats, den lika väl borde hafva rätt att

Besvarande af på något sätt medverka vid bestämmande af fraktsatserna på
interpellation. statens jernvägar.
(Forts.)

Så vidt mig är bekant, eger sådant förhållande icke rum i något land. I Frankrike och Italien äro visserligen maximalsatser på jernvägarne bestämda genom lag af representationen, men regeringen eller jernvägsförvaltningen har rätt att sänka dessa satser utan representationens hörande. Och i andra land, hvarom jag kunnat få någon kännedom i denna fråga, nemligen i Preussen, öfriga tyska stater, Danmark, Belgien och Portugal, har representationen intet med fraktsatserna att beställa, utan de fastställas, höjas, sänkas ensamt af regeringen eller jernbaneförvaltningen. Och att så *bör* vara synes mig också betingadt af förhållandenas egen natur. Ty så länge en jernvägsförvaltnings område är litet, kan ju den allmänna taxan för en längre tid förblifva fix; men så snart förvaltningen får ett större område, torde detta förhållande icke kunna fortfara. Frakttaxorna måste nemligen jemkas efter de olika näringsförhållandena i olika delar af landet och rätta sig efter skiftningarna i produktionen. Men för att detta skall kunna ske, måste de ändringar, som äro nödiga, vidtagas skyndsamt; så att de motsedda verkningarna af fraktändringarna måtte inträffa så snart som möjligt. Detta betingar återigen, synes mig, att frågor om nedsättning eller höjning af jernvägstaxan böra tillhöra en permanent institution och således icke kunna tillkomma en representations pröfning i annat fall, än att representationen vore ständig.

Pröfningen af dessa frågor måste som sagdt tillhöra en permanent institution, vare sig regeringen eller jernvägsförvaltningen. Att flertalet af dessa förändringar böra inom vissa gränser tillkomma jernvägsförvaltningen att verkställa, och icke regeringen, är ju helt naturligt — inom vissa gränser, säger jag, ty regeringens pröfningsrätt bör dock vara densamma obetagen.

Genom 1880 års kongl. bref äro hos oss dessa gränser bestämda. För min del har jag dock icke kunnat annat än hysa vissa tvifvelsmål om lämpligheten af att åt en underordnad myndighet inrymma en så stor magt öfver frakttaxorna, som nämnda kongl. bref, såsom trafikstyrelsen anser att det bör tolkas, medgifver; ty huru denna magt än må utöfvas, kan sådant vara förenadt med vissa betänkligheter beträffande så väl allmänheten som jernvägen. Jag har förestält mig, att detta skulle kunna rättas genom att vid sidan af statens jernbaneförvaltning ställes en rådgifvande myndighet, som å ena sidan hade att bevaka deras intressen, hvilka kunde blifva lidande genom förändringar och deraf följande rubbning af redan bestående förhållanden, och å andra sidan kunde bereda banförvaltningen en väl behöflig motståndskraft mot de yrkanden å fraktnedsättning å statsbanorna, som i synnerhet under tryckta tider från alla håll komme att framställas, och som, enligt hvad man redan sett, gått ända derhän, att man vill göra jernvägarne likställda med landsvägarne och frågar, hvarföre icke staten är skyldig att lemna afgiftsfri transport å de förstnämnda lika väl som man åker fritt på landsvägarne.

Det är just med hänsyn till denna min uppfattning, som jag sedan i slutet af förra året anmodade jernvägstrafikstyrelsen att afgifva förslag till inrättandet i likhet med hvad som skett i andra länder, och senast i vårt granland Danmark, af ett jernbaneråd, sammansatt af valde representanter för olika näringar och de enskilda jernvägarne. Med detta jernbaneråd skulle då, har jag tänkt mig, trafikstyrelsen vara skyldig att rådföra sig i bland annat frågor rörande ändring af fraktsatserna å statens jernvägar. Detta förslag torde vara att ofördröjligen invänta från trafikstyrelsen; och jag har föreställt mig, att i sammanhang med den blifvande pröfningen deraf regeringen äfven skall taga i ompröfning frågan om under hvilken form förändringar i frakttaxorna för framtiden skola komma att ega rum.

*Besvarande af
interpellation.
(Forts.)*

Vidare anförde:

Herr P. A. Siljeström: Jemte det jag får förklara, att jag delar den tacksamhet, som kammaren helt säkert känner för det öppna och fullständiga svar på min fråga, som herr chefen för civildepartementet nu behagat afgifva, ber jag att ytterligare få tillägga några ord i saken.

Då jag uttalade den önskan, att Riksdagen måtte erhålla någon del i bestämmandet af trafiktaxorna i statens jernvägar, var det icke min mening att Riksdagen i detta afseende skulle ha samma rätt som den eger öfver tulltaxorna. Men jag har likväl trott, att Riksdagen borde i någon mån få deltaga vid bestämmandet af jernvägstrafiktaxorna, då den kunde blifva i tillfälle att meddela upplysningar och fakta åt regeringen, som väl borde vara den der ytterst hade att besluta rörande dessa taxor. Men hufvudfrågan — och den har nu blifvit fullständigt besvarad af chefen för civildepartementet, — har för mig varit den, huru långt jernvägstrafikstyrelsens magt och myndighet på detta område sträcker sig. Det är alldeles klart, att styrelser måste ha en viss sjelfständighet vid bedömandet af trafiktaxorna. Men då det i återopade kongl. bref af år 1880 heter, att rättigheten till fraktnedsättningen endast tillkommer trafikstyrelsen "inom vissa gränser", tror jag, att detta uttryck måste tolkas med mycken grannlagenhet. En sådan grannlagenhet tyckes emellertid ha lemnats å sido, i det enligt min tanke trafikstyrelsen öfverskridit dessa gränser genom sitt cirkulär af den 23 december 1886. I fråga om hvad som kunnat föranleda trafikstyrelsen att utfärda detta cirkulär har visserligen herr civilministern anført tänkvärda skäl. Jag skulle dock ha velat, att hvad trafikstyrelsen här vid lag åtgjort erhållit regeringens imprimatur. Jag anser nemligen att det varit trafikstyrelsens skyldighet att öfverlemna en så vidtutseende åtgärd som den här omhandlade till regeringens afgörande och att den således icke bort på egen hand vidtaga densamma.

Det är visserligen sant, att den förlust, som genom fraktnedsättningen kan drabba statsverket, möjligen icke blifver så stor, som jag antagit i mina beräkningar — jag vill för öfrigt icke kalla

Besvarande af dem beräkningar, ty jag har blott sagt "kanske" —; och detta interpellation. "kanske" skulle då grunda sig derpå, att jag antagit, det bruttoinkomsten komme att med tjugu procent minskas, under det att förhållandet kanske blifver, att nedsättningen i medeltal icke uppgår till denna summa. Det vore i sanning glädjande, om förlusten blefve mindre; men äfven om den skulle inskränka sig till 100,000 kronor, är det dock otillbörligt, att jernvägsstyrelsen vidtager åtgärder, som med en sådan summa ingripa i statsbudgeten, utan att Riksdagen haft ett ord med i laget. Hvad sjelfva nedsättningen beträffar, så har man uppgifvit — jag vill dock ej ansvara för uppgiftens rättighet — att den i vissa fall skulle kunna öfverstiga de i 1880 års bref medgifna tjugu procent, och detta på två sätt, dels genom upp- och nedflyttning i klass, dels genom sänkning af sjelfva frakten. Under sådana förhållanden synes trafikstyrelsen hafva helt och hållet öfverskridit sin befogenhet. Jag tror för öfrigt, att äfven om många skäl talat för dessa af trafikstyrelsen vidtagna ändringar — och jag är ingalunda likgiltig särskildt för det skälet, att näringarne äro i behof af en sådan lättnad — så borde dock en skyldig omtanke om statens intressen framför allt annat ligga trafikstyrelsen om hjertat. Missminner jag mig icke, så utföll 1886 års jernvägsrörelse här i landet så, att minskning i inkomsterna inträffade redan innan förenämnda cirkulär utkommit; och denna minskning, som antagligen hade sin grund i de tryckta tiderna, var större än hvad som motsvarade den million, med hvilken man vid beräkningens uppgörande minskat trafikinkomsterna. Under sådana förhållanden hade det utan tvifvel varit mycket mera skäl att tänka på, huru vida statens finanser tillåte ytterligare nedsättning. Emellertid upprepar jag mitt tack till herr statsrådet — ett tack, hvori säkerligen kammarens samtliga ledamöter instämma — för de värderika upplysningar, han i sitt anförande lemnat oss, äfvensom för det välvilliga uttalandet att från regeringens sida skulle vidtagas rättelser, om något vore att rätta, samt de anordningar göras, som kunde vara af behovet påkallade.

Herr Lyttkens: Då herr statsrådet och chefen för civildepartementet vid besvarande af den gjorda interpellationen omnämnde, att det inkommit en mängd petitioner, i hvilka man till stöd för den ifrågavarande nedsättningen till och med gått så långt, att man velat sammanställa statens jernvägar och de allmänna landsvägarne, ber jag få erinra, att en sådan jämförelse möjligen skulle kunna låta försvara sig, i fall statens jernvägar genomkorsade hela landet i stället för, såsom fallet är, allenast vissa trakter deraf. Mig förefaller det emellertid egendomligt, att dylika pretentioner kunnat framkomma, helst statens jernvägar, såsom bekant, icke gifva full ränta på det å dem nedlagda kapitalet. Invånarne i de län, genom hvilka statens jernvägar företrädesvis dragits fram, skola nemligen, om dessa pretentioner förverkligats, göra en orättmätig vinst på deras bekostnad, hvilka icke gynnats af samma kommunikationsmedels närhet, och de, som med stora uppoffringar byggt enskilda jernvägar, skola framför alla andra

drabbas af denna orättvisa, ity att de icke blott nödgas deltaga i det till följd af fraktnedsättningen ännu mera betungande underhållet af statsbanorna utan äfven indirekt lida en förlust derigenom att sistnämnde jernvägar med sina billigare frakter komma att öfvertaga en stor del af den transport, som under andra förhållanden skulle haft sin naturliga väg utefter de enskilda jernvägslinierna. Det är väl sant, att fraktnedsättningen skulle lända jordbrukarne i några trakter till nytta, men denna nytta skulle tillskyndas dem på andras bekostnad. På samma gång jag fram-bär mitt tack till herr statsrådet för hans löfte, att, om den af trafikstyrelsen vidtagna fraktnedsättningen visade sig olämplig, regeringen ej skulle dröja att vidtaga nödiga förändringar, vill jag uttala den förhoppningen, att vederbörande måtte taga i noggrant öfvervägande, huru vida fraktnedsättningen kan vara till gagn för landet i dess helhet och om ej den nytta några hafva af dessa billiga frakter vida öfverväges af de olägenheter, som deraf förorsakas för andra, och om det kan vara rättvist, att de som ingen nytta hafva af statsbanorna skola så öfverhöfvan betungas i och för statsbanornas underhåll och förräntande, som fallet skulle blifva, i fall dessa så betydligt nedsatta frakter skulle komma att framdeles blifva gällande.

*Besvarande af
interpellation.*

Härmed var öfverläggningen i förevarande ämne slutad.

§ 3.

Efter föredragning af de på kammarens bord hvilande kongl. propositioner hänvisades

till *bevillningsutskottet*:

Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ny förordning angående vilkoren för tillverkning af bränvin; och

till *statsutskottet*:

Kongl. Maj:ts proposition angående förvärfvande af mark för utvidgning af renbetesfjellen i Jemtlands län.

§ 4.

Föredrogos, men bordlades för andra gången

statsutskottets utlåtanden N:is 6, 11 och 15 samt

lagutskottets utlåtanden N:is 1, 2 och 3.

§ 5.

Ang. regleringen af utgifterna under första hufvudtiteln.

Till kammarens afgörande förelåg till en början statsutskottets utlåtande N:o 1, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens första hufvudtitel.

I detta utlåtande hemställde utskottet, under *mom. a*, med tillstyrkande af en af Kongl. Maj:t i sådant afseende gjord framställning, att det för Kongl. Maj:ts hofhållning anvisade årliga anslag, 800,000 kronor, måtte nedsättas till 722,000 kronor, samt ett årligt anslag af 26,000 kronor till hvardera af Deras Kongl. Högheter Hertigarne af Gotland, Vestergötland och Nerike måtte i riksstaten uppföras.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herrar *Petersson* i Runtorp, *Olsson* i Attersta och *Pehrsson* i Törneryd, hvilka hemställt, "att Riksdagen, med afslag å så väl Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition som statsutskottets förevarande förslag må besluta, att anslagen under första hufvudtiteln skola i riksstaten för år 1888 uppföras med oförändrade belopp".

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Pehrsson* i Törneryd: Af den reservation, som bifogats utskottets betänkande, synes att jag varit en af dem, som vid behandlingen af detta ärende inom utskottet haft en från utskottet afvikande mening, hvilken blifvit närmare motiverad i reservationen.

Då det hufvudsakliga skäl, reservanterna haft mot ett bifall till Kongl. Maj:ts framställning är anfördt i reservationen, så kan jag här fatta mig mycket kort. Jag skall endast anhålla att få med några ord yttra mig öfver den motivering, statsutskottet lemnat för sitt bifall. Utskottet har då först yttrat: "Sedan Hans Maj:t Konungen genom Sitt yttrande till statsrådsprotokollet förklarar Sig icke komma att framdeles ifrågasätta någon förhöjning i det till Hans hofhållning anvisade anslag" etc. Jag tror visserligen att man kan till detta uttalande sätta den största tillit — och jag tillhör dem som så göra; men ett sådant uttalande kan naturligtvis icke gälla längre än för den nuvarande konungens lifstid. Hans efterträdare på tronen kan ju sätta i fråga att få anslaget till hofhållningen höjdt från den summa, till hvilken det nu är i fråga att nedsättas, till hvad som nu utgår eller mera. Jag föreställer mig att en ny konung kan åberopa samma skäl, som nu föreligga, nemligen att han har söner att uppfostra m. m.

Utskottet har vidare anført, att "då Kongl. Maj:ts förevarande förslag ej innebär någon ökning, utan blott en fördelning af det till Kongl. Maj:ts hofhållning nu utgående anslag", så finner sig utskottet böra tillstyrka bifall. Det kan visserligen så *synas* som om här icke vore fråga om förhöjning utan endast en fördelning. Men om så vore att det icke vore fråga om annat än en fördelning af ett anslag, som redan nu utgår, så synes mig att Kongl.

Maj:t skulle kunnat vara i tillfälle att verkställa en sådan fördelning utan att fråga Riksdagen derom, hvartill Kongl. Maj:t enligt min tanke varit fullt befogad. Nej, framställningen måste dock innebära något helt annat än en fördelning af ett anslag.

Jag tror att vi kunna vara öfverens om, att den innehåller en principfråga, den princip nemligen, huru långt apanage till kongl. personer möjligen bör utsträckas. Det är också vid denna omständighet jag hufvudsakligen fäst mig, och den har äfven legat till grund för mitt afslag å framställningen.

Jag har såsom i reservationen antydes trott, att Konungen bör lemnas ett anslag tillräckligt stort att medgifva honom ett värdigt uppträdande i hans höga ställning.

Jag tror vidare, att ett anslag åt kronprinsen också har skäl för sig uti grundlagen, hvarjemte jag anser politiska skäl äfven tala för att kronprinsen bör sättas i den ställning, att han kan själfständigt och fritt utveckla sig utan att stå i något ekonomiskt beroende af sin höge fader. Men der har jag ock för min del ansett, att en gräns borde sättas i afseende å beviljande af apanaget.

Nu säger man visserligen att ifrågavarande framställning icke innebär något annat än en fördelning af ett redan befintligt anslag, men dervid mötes man af den omständighet jag nyss antydde, nemligen att det icke endast är fördelningen man härigenom godkänt, utan man har också på samma gång medgifvit det principiellt rigtiga uti, att arffurstar och ättlingar af den kongl. familjen i ännu aflägsnare led böra vara berättigade till apanage. Då man önskar gifva apanage åt flera än Konungen och Kronprinsen, blir gränsen mycket svår att uppdraga och enligt mitt förmenande finnes då icke vidare någon sådan.

Det är derutinnan jag anser den väsentligaste olägenheten ligga uti att här bifalla Kongl. Maj:ts framställning.

Jag vet väl, mine herrar, att man vid detta tillfälle, så vidt möjligt är, bör fatta sig kort, och jag skall också försöka göra det. En maning härtill hafva vi också i statsutskottets motivering för bifall till den kongl. propositionen, ty denna motivering är affattad endast på 8½ rad. Till hvad jag redan sagt, ber jag blott få tillägga, att hvarje förändring, som ifrågasättes i anslagen under första hufvudtiteln och som innebär en förhöjning, om också endast för tillfället en skenbar sådan, alltid följes och omfattas med mycken uppmärksamhet af folket i landet. Ingen kan väl heller gerna undra deröfver, då, såsom vi veta, vårt lilla land för hof- och slottsstaterna redan har att bära en kontant utgiftssumma af öfver 1,330,000 kronor. Denna utgiftspost synes därför redan vara så stor, som den skäligen bör vara, och jag tror det för konungamagten själf icke vara minst fördelaktigt, om man begränsar dessa utgifter och att, om man vill föreslå någon ändring deruti, denna ändring snarare må åsyfta en förminskning än en förhöjning. Jag håller fortfarande fast vid att genom den förändring, som nu föreslagits, kan en förhöjning i anslaget möjligen uppkomma.

Bifalles den g'orda framställningen, blir gränsen för apanagers

Ang. regleringen af utgifterna under första hufvudtiteln.
(Forts.)

Ang. regleringen af utgifterna under första hufvudtiteln. gifvande obestämd och då kan en möjlighet för anslagets ökande i en snar framtid förefinnas.

På de skäl jag nu andragit och på de skäl som anförts i den reservation, jag inom utskottet biträdt, anser jag mig böra yrka afslag å Kongl. Maj:ts proposition och utskottets förslag samt bifall till det yrkande, som i reservationen framstälts, eller att anslagen under första hufvudtiteln skola i riksstaten för år 1888 uppföras med oförändrade belopp.

Häruti instämde herrar *Andersson* i Lyckorna, *Jonson* i Frörs-
torp, *Erickson* i Bjersby, *Anderson* i Tenhult, *Andersson* i Hakarp,
Sjöberg i Bodaryd, *Jakobson*, *Larsson* i Mörtlösa, *Ekeborgh*, *Peters-*
son i Hamra, *Petersson* i Boestad, *Wieslander*, *Petersson* i Dänninge-
landa, *Redelius*, *Petersson* i Eksebo, *Carlsson* i Fogelhem, *Jönsson*
i Gammalstorp, *Peterson* i Hasselstad, *Tufvesson*, *Svenson* i Boss-
gården, *Johansson* i Löfåsen, *Persson* i Heljebol, *Ruhlin*, *Sundling*,
Akerlund och *Löfberg*.

Herr *Gustafsson* yttrade: Att staten skall gifva särskild ersättning åt dem af dess medborgare, som den ålägger större förpligtelser och af hvilka den begär större uppoffringar, finner jag alldeles i sin ordning och jag skall därför också vara med om att rösta för apanage åt våra arfprinsar, så snart man nemligen kunnat visa mig, att de stå i en ofördelaktigare ställning inför lagen än andra medborgare. Jag hade också väntat att här i statsutskottets utlåtande finna en sådan utredning, men denna min förväntan har gäckats, enär utskottet i detta hänseende icke lemnat något svar på Kongl. Maj:ts fråga.

Utskottet har, så att säga, gått på sidan om saken och sagt: det här är möjligtvis svart, men låtom oss komma öfverens om att det är hvitt; här är visserligen fråga om en princip, men låtom oss icke tala om den. Utskottet har gjort likasom strutsen: stuckit in hufvudet i busken och sedan trott sig vara i säkerhet. Föreliggande fråga är visserligen icke någon stor fråga, men den är dock af den vikt, att landet följer den samma med största uppmärksamhet och lifigaste intresse, och det är därför som jag anser att det icke skulle vara Riksdagen värdigt att gå in på utskottets förslag, som icke är ett svar på regeringens framställning.

Den föregående talaren yttrade att man bör fatta sig så kort som möjligt i denna fråga, och jag har många gånger förut hört yttras, att man bör undvika att diskutera frågor om anslag under första hufvudtiteln. Detta skulle jag kunna vara med om i fall t. ex. en sådan fråga blifvit väckt af någon enskild ledamot af Riksdagen. Men så är icke nu förhållandet. Denna fråga har väckts ofvanifrån och har vidhållits med en energi och en ihärdighet, så stora, att de fordra ett verkligt ärligt svar. Och då frågan rör en princip, bör också svaret göra det.

De skäl, som ur principiell synpunkt anförts för ifrågavarande anslags beviljande ber jag nu att få något närmare skärskåda. Ett af dem var att, om icke apanage åt arffurstarne uppfördes i riksstaten, skulle de gå en bekymmersam framtid till mötes. Jag

vet icke om detta skäl var framställt på fullt allvar. Åtminstone har jag mycket svårt att på fullt allvar vederlägga det, då man ju icke gerna kan tala om bekymmer för dem, som redan äro millionärer och som kunna vänta att i en framtid få ärftva en förmögenhet af åtskilliga tiotal millioner, sammansparade af apanage-medel.

Ang. regleringen af utgifterna under första hufvudtiteln.
(Forts.)

Det andra skälet som anfördes var hemtadt ur 44 och 45 §§ regeringsformen och motsvarande bestämmelser i successionsordningen. I förstnämnda § stadgas att prins ej får gifva sig utan Konungens vetskap och samtycke, vid äfventyr att förverka arfsrätt till riket för sig, barn och efterkommande. Hvad nu beträffar de prinsar, som äro i fråga, torde detta äfventyr icke för dem vara af någon synnerlig betydelse, ty så betryggad som tronföljden nu är inom vårt konungahus, borde de lätteligen kunna afstå från denna arfsrätt. För öfrigt vill jag fästa uppmärksamheten på att många enskilde mäns söner löpa proportionsvis lika stor risk, om de gifva sig emot sina föräldrars vetskap och samtycke. Många exempel skulle kunna anföras på huru som personer beröfvat sina söner viktiga förmåner, såsom att få öfvertaga deras firma m. m., derföre att de tagit ett sådant steg som att gifva sig utan sina fäders samtycke. Vidare har man framhållit stadgandet i 7 § successionsordningen att prins ej må anträda resa utrikes utan Konungens vetskap och samtycke. Att detta stadgande dock ej måtte kännas så särdeles betungande för de nu i fråga varande prinsarne, torde framgå deraf att de ständigt äro på resor och flacka världen rundt. Det viktigaste skälet som man anför för beviljande af särskildt apanage åt dessa prinsar skulle således vara den bestämmelse i 45 § regeringsformen, att prins ej får bekläda civilt embete. Är då verkligen denna bestämmelse så betungande, att staten bör gifva dem särskild ersättning i apanage? Ser jag efter hvilka embeten de kunna gå förlustiga, så kan jag icke tänka mig, att dermed skulle äsyftas sådana befattningar som att vara notarie i postverket eller skrifvare i tullverket, tjänsteman i telegrafverket eller kronfogde eller länsman på landet. Dessa befattningar kräva för mycket arbete och äro för litet aflönade för att en prins skulle vilja aspirera på någon sådan. De embeten som äsyftas måste således vara några dussin högre tjänster inom den civila förvaltningen, och att dessa blifvit dem undanhållna af 1809 års män, torde väl bero derpå att desse män af historien lärt, att det icke vore rådligt att låta sådana platser falla inom dynastiens magtområde. Men äfven om det skulle vara till nackdel för våra prinsar, att de hållas utestängda från dessa platser, så är ju detta något som drabbar de flesta andra rikets invånare, om ock icke genom någon lagparagraf, så dock genom omständigheternas magt. Och för öfrigt torde detta för prinsarne ogynnsamma stadgaende motvägas deraf, att de på andra banor, t. ex. den militära, hafva motsvarande fördelar. Så veta vi ju huru lätt det är för en prins att få en sådan framskjuten post som en general, under det att en annan kan få arbeta hela sitt lif utan att ändå nå denna ställning. Ja,

Ang. regle-
ringen af ut-
gifterna un-
der första
hufvudtiteln.
(Forts.)

man kan nästan säga att våra prinsar äro födda med generals-
epåletter.

Eller huru skulle man eljest kunna förklara att prinsar vid
tjugu års ålder sättas såsom anförare för hela truppafdelningar
vid våra simulakrer — det enda slags krig, som vi nu föra? Men
det finnes äfven åtskilliga andra banor, åt hvilka de med mycken
fördel kunna egna sig. Så t. ex. kunna de blifva furstar på veten-
skapens område. Exempelis kan jag i det fallet nämna, att prin-
sen af Bayern är en mycket skicklig ögonläkare, att kronprinsen
af Österrike och kejsaren af Brasilien äro mycket framstående ve-
tenskapsmän. Slutligen kunna de blifva furstar inom handels och
industriens värld, ja — de kunna till och med blifva tidningsfur-
star, om de vilja. För att visa att några synnerliga hinder icke
finnas för våra prinsar att följa sina böjelser vill jag göra en liten
utredning. Om den yngste af dem har man länge försport, att han
är begåfvad med konstnärliga anlag och att hans håg ligger åt det
konstnärliga hållet. Han har fått följa sin håg och han studerar
för närvarande målarekonsten i en fransysk målares atelier. Och
vi kunna vara öfvertygade derom att, när han får sina taflor fär-
diga, dessa med all säkerhet skola få en god afsättning på mark-
naden, äfven i konkurrens med andra taflor, som måhända vore
målade med större talang. Således ser man att denne prins fått
följa sin böjelse utan hinder af regeringsformen och successions-
ordningens föreskrifter. Om den näst derefter yngste af prinsarne
hafva vi fått höra, att han vid ett festligt tillfälle i rikets andra
stad yttrat: "min håg är krigarens". Jag frågar om han icke fått
följa denna sin håg? Han tillade vid samma tillfälle, att det vore
krigarens ära att lida och försaka samt att föregå landets ungdom
med exempel af enkelhet och flärdfrihet. Det skulle ju vara mycket
illa, om svenska Riksdagen genom en apanagefrestelse rubbade den
unge mannens ädla föresatser samt hindrade honom från att genom
enkelhet och flärdfrihet föregå landets ungdom med godt exempel.
Den tredje prinsen har af kallelse valt krigarebanan äfven han,
och jag vill icke betvifla att också han är lifvad af samma intresse
att med enkelhet och flärdfrihet blifva ett godt föredöme för lan-
dets ungdom.

Hvad beträffar det i statsutskottets betänkande omförmälda
kongl. löftet, så vill jag, liksom den föregående talaren förlita mig
derpå, att det är ärligt menadt. Men hvad innebär då detta löfte?
Jo, endast att under den nuvarande regentens lifstid dennes civil-
lista icke skall höjas. Men der finnes ingen försäkran om att man
icke i en framtid skall framkomma med pretention på förhöjning
af prinsarnes apanager, i fall desamma nu uppföras i riksstaten.
Deremot fans i den först afgifna kongl. propositionen en vink
derom, att meningen är att framdeles öka på siffran till 36,000 kr.
Jag anser att Riksdagen bör lemna ett svar på den kongl. propo-
sitionen, ty att helt enkelt säga ja till utskottets förslag är i själfva
verket icke något svar. Frågan gäller här huru vida vi skola an-
taga eller icke antaga principen angående beviljande af dylika
apanager, som de i fråga satta. Denna fråga, som här blifvit fram-

kastad, synes mig kunna förliknas vid ett fiske. Fiskaren har kastat ut sin krok, men han har dervid varit klok nog att dessförrinnan förse kroken med ett bete, som döljer densamma. Nu kommer fisken och säger: det här ser ju inte alls farligt ut och det här betet slukar jag med vilkor att det icke *jinnes* någon krok vid detsamma. Stackars fisk, han tyckes ej veta att vid hvarje krok finnes en hulling. Nappar han nu på betet, så följer nog kroken med och har han en gång fått kroken med hullingen i gapet, så sitter han der vackert fast och kan icke sprattla sig lös.

*Ang. regle-
ringen af ut-
gifterna un-
der första
hufvudtiteln.
(Forts.)*

På nu anförda grunder yrkar jag afslag å så väl den kongl. ropositionen som å statsutskottets förslag, samt yrkar, i följd deraf, att anslagen under första hufvudtiteln må oförändrade uppföras å nästa års riksstat.

Herr vice talmannen Sven Nilsson: Jag skall icke ingå på besvarande af den siste talarens yttrande, då jag tror att kammaren sjelf finner att det helst bör lemnas utan svar. Jag skall icke heller länge upptaga kammarens tid i denna fråga. Jag ber endast att få svara några ord på den förste talarens yttrande, då han förklarade sig anse denna fråga vara så särdeles vigtig och således af mycket stor betydelse. Jag kan för min del icke finna detta vara förhållandet. Tvärt om anser jag den vara mycket obetydlig, allra helst då här icke är fråga om att höja anslaget på första hufvudtiteln med ett enda öre utöfver hvad som Riksdagen redan har bestämt. Jag kan icke heller finna att frågan från principiell synpunkt betraktad, har så synnerligen stor betydelse, som reservanterna velat gifva den. Jag tror att de allt för mycket misströsta om framtiden, och jag kan icke fatta dem annorlunda än att deras farhågor innehålla en alltför stor misstro mot kommande Riksdagar att, icke de, lika väl som vi skola kunna skipa rättvisa eller afslå orimliga förslag, som bebådas skola komma från regeringen, om det nu föreliggande förslaget bifalles. Så länge icke principen går längre än att man vill utaf det anslag till hofhållningen, som redan finnes anvisadt, tilldela prinsarne en del, tror jag icke, att den är farlig. Ty här är ju icke fråga om annat än att medgifva, att af det redan bestämda anslaget till Konungen en del må i riksstaten uppföras för prinsarne. En sådan princip att Hans Maj:t Konungen föreslår en minskning i det anslag, som för Honom blifvit beviljadt, till förmån för sina söner, kan jag icke finna innebära någon farlig princip. Om någon afvikelse från en sådan princip i en framtid skulle göra sig gällande vid framställning till Riksdagen, i den riktning som reservanterna frukta, så tillkommer det ock de män, som då besluta, att bedömma och afgöra sådana framställningar, och för min del tror jag att vi med förtroende till kommande Riksdagar i sådant fall kunna lägga afgörandet i deras händer.

På dessa skäl och de, som ytterligare blifvit anförda i statsutskottets betänkande, anhåller jag om bifall till utskottets förslag

Ang. regle-
ringen af ut-
gifterna un-
der första
hufvudtiteln.
(Forts.)

Hans excellens herr statsministern Themptander: Jag är kammarens vice talman tack skyldig för att han sökt begränsa de dimensioner, som gifvits åt denna fråga dels af reservanterna inom utskottet och dels af de talare, som här till en början haft ordet. Den torde nemligen ur den synpunkt, hvarur denna kammare och Riksdagen företrädesvis torde bedöma denna sak, det vill säga ur budget-synpunkt, icke kunna anses vara någon synnerligt stor fråga. Ty det gäller ju icke ett öres förhöjning i första hufvudtiteln, och jag förstår icke, huru man kan, såsom en föregående talare gjort, ens tala om en skenbar höjning, då hufvudtitelns slutsumma, såsom vi alla finna, är alldeles oförändrad. Den förste talaren nämnde, att vid sådant förhållande syntes det äsyftade målet kunna vinnas lika väl genom ett förfogande af Konungen, hvilket icke behöfde synas i riksstaten och följaktligen icke heller fordrade Riksdagens pröfning. Men det ligger i öppen dag att skilnaden mellan ett sådant tillvägagående och det nu föreslagna består deri, att Konungen önskar göra denna anordning med apanager åt sina yngre söner bestående icke allenast för *sin* utan för *deras* lifstid för att betrygga dem vid åtnjutandet af deras apanager, så länge de lefva. Det kan ju och hvar och en fatta, att äfven der, såsom inom vårt konungahus, de lyckligaste familjeförhållanden äro rådande, det gifves vissa angelägenheter, som bättre egna sig att ordnas mellan föräldrar och barn än först efter föräldrarnes fränfalle, eller att det åtminstone för föräldrar måste vara det mest naturliga intresse att se dylika angelägenheter ordnade under deras lifstid. Deri ligger förklaringen tillräckligt angifven för aflåtandet af den kongl. propositionen.

För öfrigt ber jag, då man nu motsätter sig denna sak af principiella skäl, få erinra derom, att den kongl. propositionen snarare vittnar om att Konungen velat tillmötesgå den uppfattning, som inom Riksdagen och särskildt inom denna kammare så ofta uttalats, eller att man bör söka undvika en höjning af första hufvudtiteln och att den omständigheten, att prinsar hinna till mogen ålder, icke bör hafva till följd en ökning af utgifterna på denna hufvudtitel. Det är till dessa uttalanden Konungen just tagit hänsyn, då Han medgifvit en motsvarande minskning i sitt eget hofhållningsanslag. Man fruktar emellertid, att vid en fortsatt tillämpning af principen att tilldela arffurstar särskilda apanager statsverket i en framtid skall komma att allför mycket betungas med utgifter af detta slag. Låtom oss emellertid se till huru vida dessa farhågor kunna förtjena så mycket afseende. Först och främst kommer det att åtgå ett par tiotal af år, innan någon annan medlem af det kongl. huset kan komma i samma ställning, som de ifrågavarande arfprinsarne för närvarande intaga. Detta är ju en ganska lång tid, och de, som då hafva att bestämma öfver statens utgifter, lära säkerligen göra det med hänsyn till sin uppfattning af de förhållanden, som då föreligga, och det synes mig därför vara en temligen öfverflödig omsorg att nu bekymra sig för en så aflägsen framtid. Lika litet som vi kunna binda kommande Riksdagars beslut i detta fall, lika litet kunna vi bedöma, hvilka

hänsyn komma att göra sig gällande, när frågan ett par decennier härefter kan återkomma. Det har för öfrigt visat sig, att Riksdagen alltid önskat reglera anslaget å första hufvudtiteln efter olika tiders vexlande förhållanden, och man har i praktiken aldrig velat erkänna grundsatsen om oföränderlighet af dessa anslag, ty så snart någon medlem af konungahuset som haft apanage, afidit, har detta indragits till statsverket och icke hemfallit till Konungen, såsom familjens öfverhufvud, hvilket bort hafva skett, om man verkligen haft den åsigten, att anslagen på denna hufvudtitel skulle vara begränsade inom en viss en gång för alla bestämd siffra.

Så har Riksdagen icke hittills uppfattat saken och så lär den ej heller framdeles vilja se den, utan kommer uppenbarligen att såsom förut reglera den första hufvudtiteln efter hvad förhållandena på hvarje särskild tid kräfva.

För att lugna farhågorna för allt för stark tillväxt i anslagen på denna hufvudtitel, ber jag ock få erinra om hvad Hans Maj:t Konungen yttrade i sin diktamen till statsrådsprotokollet förlidet år, eller att endast söner till Konung eller Kronprins syntes honom med fog kunna göra anspråk på personliga apanager, och således icke öfriga ättlingar af konungahuset. Häri ligger uppenbarligen en ganska beaktansvärd begränsning af utgifterna på denna hufvudtitel.

Jag tror derföre att denna fråga alldeles icke ur budgetsynpunkt har den stora betydelse, som den förste talaren velat gifva densamma, och vågar jag således, jemte det jag ber att ännu en gång få betona, att nu icke är fråga om den minsta förhöjning i hufvudtitelns slutsumma, uttala den förhoppning, att kammaren skall lemna sitt bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Petersson i Runtorp: Jag hade knappast tänkt begära ordet i denna fråga, ty då jag har reserverat mig emot utskottets betänkande, är min åsigt i densamma redan bekantgjord. Men jag uppkallades af herr statsministerns återopande af Hans Maj:t Konungens yttrande till statsrådsprotokollet, hvilket yttrande skulle lugna dem, som fruktade för en alltför stor tillväxt i anslagen på första hufvudtiteln. För att visa huru ringa värde ett dylikt uttalande i sjelfva verket har, ber jag få erinra, huru som, då det här var fråga om beviljande af apanage åt Kronprinsen, man från statsrådsbänken förklarade sig bemyndigad tillkännagifva, att Hans Maj:t Konungen icke komme att begära något särskildt anslag åt de andra prinsarne. Hvad detta uttalande betydde, derpå hafva vi nu fått svar i Kongl. Maj:ts föreliggande proposition. Häraf synes att man icke bör lita på dylika löften, utan taga hvar sak, sådan den föreligger. Dessutom ber jag få säga, att jag lika mycket som någon annan älskar vårt konungahus, men att jag dock anser det vara af vigt att Konungen får reda på hvad folket tänker i en sådan fråga som denna. Och ehuru valen till denna riksdag icke skett med särskild hänsyn till denna sak, tror jag mig dock kunna påstå att svenska folket, ehuru det är konungsligt sinnadt och önskar bibehålla det nuvarande statsskicket, dock icke

Ang. regle-
ringen af ut-
gifterna un-
der första
hufvudtiteln.
(Forts.)

kan få i sitt hufvud hvarför anslagen på första hufvudtiteln skola vara så stora. Jag tror därför att det är i dynastiens eget intresse, att dessa anslag begränsas till, såsom herr statsministern nämnde, hvad tidsförhållandena kräfva, och icke sättas högre än en så liten nation som Sverige kan bära, i synnerhet under en tid, då så mycket elände råder i landet som för närvarande.

Man säger att här icke är fråga om någon förhöjning i staten; men att saken dock har någon betydelse, synes af den ifver, hvarmed man vill genomdrifva den. För mig är det emellertid klart och tydligt att, uppföras dessa apanage-anslag en gång i riksstaten och derigenom likasom fastslås, så är ingen gräns mera satt för att man sedan kan komma och begära huru mycket man vill.

Slutligen vill jag påpeka, att folket fäster sig icke blott vid beloppen af de anslag, som utgå till den kungliga familjen, utan äfven dervid att det finnes ett bihang till desamma, nemligen tullfrihet för den kungliga familjens medlemmar, en förmån som icke är af ringa betydelse.

Det är emellertid, jag upprepar det, icke minst af ren omtanke för att vi må få behålla vårt nuvarande statskick, som jag reserverat mig mot utskottets betänkande, å hvilket jag nu ber att få yrka afslag.

Herr *Janson* i Carlshed instämde i detta yttrande.

Herr *Olsson* i Ättersta: Då jag antager att kammaren vill så litet som möjligt diskutera denna fråga, borde jag kunna in-skränka mig till att instämma med den föregående talaren. Men jag har begärt ordet för att påpeka en omständighet, som hvarken blifvit omnämnd i reservationen eller uttalad här under diskussionen, nemligen den att inom Riksdagen flera gånger uttalats den åsigt, att ingen ändring i anslagsbeloppen under första hufvudtiteln bör ske under Konungens lifstid. Börjar man emellertid att tumma på denna hufvudtitel, kan detta hafva obehagliga följder nog för vederbörande. Ty har man erkänt att regeringen kan när som helst komma och föreslå förhöjningar i dessa anslag, så torde det icke dröja länge, innan man får se konsekvenserna deraf, eller att från representationens sida väckas förslag i motsatt riktning. Men mig synes att man bör så vidt möjligt undvika dylika strider, som ju alltid måste blifva ytterst obehagliga för begge parterna.

Det är äfven af detta skäl som jag förenar mig med dem, som yrka afslag å utskottets betänkande.

Herr *Carl Ifvarsson*: Då jag förenat mig om det slut, hvar-till utskottet kommit, torde det också åligga mig att med några ord tala till försvar för dess betänkande. Hvad herr *Gustafsson* yttrade skall jag dock icke försöka upptaga till vederläggning, så mycket mindre, som jag ej hörde allt hvad han sade, och mitt svar sålunda skulle komma att blifva ofullständigt. Hvad deremot här blifvit yttradt om att det vore fråga om att öka utgifterna, är redan besvaradt af andra talare, och det kan för öfrigt sägas

ligga i öppen dag, att här icke är fråga om att öka utgifterna för statsverket med ett enda öre. Jag vill betona detta, emedan jag tror att det är från den synpunkten man måste utgå, då man vill anföra hvad folket tänker i saken. Deri tror jag man har rätt, att den meningen är temligen allmän hos allmogen, att ingen tillökning i apanage-anlagen vare sig för konungen eller prinsarne bör ifrågasättas, aldra minst under tider sådana som de närvarande, men längre tror jag icke den sträcker sig. Ty jag vågar antaga, att det icke är ovilja mot konungahuset, som under sådana förhållanden höres i bygderna, då folket deremot skulle tycka illa vara, om någon förhöjning egde rum. Jag tror allmogen anser Konung och konungahus förtjenta af all välvilja, och då det nu icke är fråga om någon uppoffring, föreställer jag mig man icke ogera skulle se att ett sådant medgifvande lemnas, som statsutskottet här föreslagit. Detta om sjelfva anslaget.

Hvad nu beträffar principen kan jag icke neka till, att det å ena sidan kan vara skäl fästa sig vid den princip, som frambållits i reservationen, men äfven denna princip har sin motvigt i hvad utskottet föreslagit. Ty om man tänker att det skulle fästas afseende vid ett prejudikat, å ena sidan, så får man väl antaga, att afseende äfven fästes vid ett prejudikat å den andra, samt att således det ena motväger det andra. Befarar man nemligen, att det kan blifva fråga om att utsträcka apanagers tilldelande till allt för många kongl. prinsar, så får man väl antaga, att det äfven sättes i fråga, att sådant hvarken kan eller bör ske utan motsvarande nedsättning i anslaget till Hans Maj:t Konungens hofhållning, och då antager jag, att det ena kommer att väga lika mycket som det andra, så att detta kan vara jemnt. Detta är åtminstone konsekvenserna i utskottets förslag, om det betraktas i sin helhet. Hvad framtiden bär i sitt sköte, eller hvad kommande Riksdagar kunna besluta, är dock nu svårt att veta, men jag föreställer mig, att det förslag, som nu föreligger, är sådant att det både kan och bör antagas under nuvarande förhållanden.

Jag sluter mig därför, liksom jag gjort inom statsutskottet, till dem, som yrkat bifall till utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen proposition dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall i stället till det yrkande, som innefattades i ofvan omnämnda, vid utlåtandet fogade reservation; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering emellertid begärdes, blef nu följande voteringsproposition uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i utlåtandet n:o 1, under punkten a)

röstar Ja;

Den det ej vill,

röstar Nej;

Ang. regle-
ringen af ut-
gifterna un-
der första
hufvudtiteln.
(Forts.)

Vinner nej, har kammaren, med afslag i denna del å Kongl. Maj:ts proposition och utskottets hemställan, beslutat, att det för Kongl. Maj:ts hofhållning anvisade årliga anslag af 800,000 kronor må i riksstaten för år 1888 uppföras med oförändradt belopp.

Omröstningen utvisade 105 ja mot 95 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Mom. b.

Bifölls.

§ 6.

Föredrogos, hvart efter annat, och biföllos statsutskottets utlåtanden:

N:o 2, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel;

N:o 3, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel; samt

N:o 10, i anledning af kamrarnes remiss å Riksdagens år 1886 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning år 1884.

§ 7.

I ordningen förekom härefter statsutskottets utlåtande n:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga kronoegendomar i de norrländska länen.

Utskottet hemstälde i detta utlåtande,

“att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande framställning, må medgifva:

att, med undantag af dels kronoskären Limön, Rönmalen och Granskär i Gefleborgs län, dels de å Frösön i Jemtlands län belägna kronoegendomar, kronans samtliga i de norrländska länen belägna utarrenderade jordegendomar, hvilkas arrenden öfverstiga tvåhundra kronor, men ej öfverstiga femhundra kronor, och hvilkas bibehållande i sin helhet eller delvis åt kronan icke af befintlig skogstillgång eller annan särskild anledning påkallas, må, i den mån arrendekontrakten efter uppsägning eller eljest närma sig sitt slut, å offentlig auktion till den högstbjudande försäljas under de i kongl brefvet den 29 maj 1874 bestämda vilkor;

att, innan sådan egendom, efter skogsmarks fränskiljande, utbjudes till försäljning, den till försäljning afsedda delen värderas i den ordning, som för arrendeuppskattningar är stadgad, och att kostnaden för sådan värdering må få utgå af samma anslag som resekostnader vid domänförvaltningen; samt

att köpeskillingarne må få användas på enahanda sätt som är bestämdt i fråga om köpeskillingarne för de hemman och lägenheter, hvilkas försäljning eger rum enligt kongl. brefvet den 29 Maj 1874“.

Efter föredragning af ärendet anförde

Herr Hörnfeldt: Jag anser mig böra meddela denna kammare, att Första Kammaren icke bifallit statsutskottets föreliggande förslag alldeles oförändradt i sista punkten af utskottets hemställan, utan beslutit, att efter ordet *köpeskillingarne* orden *må få* skola utgå. Som detta Första Kammarens beslut i hufvudsak icke verkar någon ändring i utskottets förslag, men skulle kunna hafva till följd, om förslaget i denna kammare antoges oförändradt, att utskottet finge inkomma med förslag till en sammanjemkning innan skrifvelse till Kongl. Maj:t aflåtes, tillåter jag mig hemställa, att denna kammare må besluta att förena sig med Första Kammaren i dess beslut, nemligen att orden *må få* i sista punkten utgå och att denna punkt sålunda skall få följande lydelse:

att köpeskillingarne användas på enahanda sätt, som är bestämdt i fråga om köpeskillingarne för de hemman och lägenheter, hvilkas försäljning eger rum enligt kongl. brefvet den 29 maj 1874.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan med den af herr Hörnfeldt nu föreslagna ändring, att de i sista momentet förekommande orden »*må få*» uteslötos.

§ 8.

Vidare föredrogos och biföllos statsutskottets nedannämnda utlåtanden:

N:o 13, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af mark från en vid Östersunds stad belägen kronolägenhet; samt

N:o 14, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående af-söndring af jord från indragna militiebostället Stommen n:o 1 i Vermlands län.

§ 9.

Likaledes bifölls bankoutskottets härefter föredragna memorial n:o 2, angående verkställd granskning af riksbankens tillstånd och förvaltning.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

Statsutskottets utlåtanden och memorial:

N:o 16, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor; och

N:o 17, om nnvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor; samt

Lagutskottets utlåtanden:

N:o 4, i anledning af väckta motioner om ändringar i strafflagen den 16 februari 1864;

N:o 5, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 57 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862; och

N:o 6, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 17 § i förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875.

Kammaren beslöt, att dessa nu första gången bordlagda ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>K. A. Ruhlén</i>	under 5 dagar fr. o. m. d. 28 dennes,
” <i>A. Göransson</i>	” 8 ” ” 26 ”
” <i>A. E. Petersson</i> i Hamra	” 8 ” ” 26 ”
” <i>P. Pehrsson</i> i Norrsund	” 8 ” ” 28 ”

Härjemte erhöll Herr *E. Olsson* i Sännersta, hvilken förut undfått åtta dagars ledighet att räknas från och med denna dag, kam-

marens medgifvande att i stället räkna ledigheten från och med den 28 innevarande maj.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 1 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Rättelse:

i Andra Kammarens protokoll N:o 3,

sid. 6 rad. 5 nedifr. *står:* fr. o. m. d. 25 Juni,
läs: fr. o. m. d. 25 dennes.
